

Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah

**Sprejela ga je Generalna skupščina Združenih narodov 16. decembra 1966
z resolucijo št. 2200 A (XXI).**

Veljati je začel 3. januarja 1976 v skladu s 27. členom.

Preambula

Države pogodbenice tega Pakta

so se v prepričanju, da pomeni po načelih, razglašeni v Ustanovni listini Združenih narodov, priznanje dostojanstva, ki je prirojeno vsem članom človeške družine, ter priznanje njihovih enakih in neodtujljivih pravic temelj svobode, pravičnosti in miru na svetu,

v spoznanju, da izvirajo te pravice iz dostojanstva, ki je prirojeno človekovi osebnosti,

v spoznanju, da je po Splošni deklaraciji človekovih pravic mogoče doseči ideal svobodnega človeškega bitja, ki uživa državljanske in politične svoboščine in je prosto strahu in revščine, le tedaj, če so ustvarjeni pogoji, ki omogočajo vsakomur, da uživa svoje ekonomske, socialne in kulturne pravice ter svoje državljanske in politične pravice,

v prepričanju, da nalaga Ustanovna listina Združenih narodov državam obveznost pospeševati splošno in dejansko spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin,

in upošteva dejstvo, da ima posameznik dolžnost do drugega in do skupnosti, kateri pripada, in da je dolžan zavzemati se za napredek in spoštovanje pravic, ki so priznane v tem Paktu,

dogovorile o naslednjih členih:

I. DEL

1. člen

1. Vsi narodi imajo pravico do samoodločbe. S to pravico si svobodno določajo svoj politični status in svobodno zagotavljajo svoj ekonomski, socialni in kulturni razvoj.

2. Da bi dosegli svoje cilje, vsi narodi svobodno razpolagajo s svojimi naravnimi bogastvi in viri, kar pa ne sme biti v škodo obveznostim, ki izvirajo iz mednarodnega ekonomskega sodelovanja, ki temelji na načelu vzajemne koristi in na mednarodnem pravu. Noben narod ne sme biti v nobenem primeru prikrajšan za svoja lastna sredstva za obstoj.

3. Države pogodbenice tega Pakta, vštrevši tudi tiste države, ki so odgovorne za upravo nesamoupravnih in skrbniških ozemelj, so dolžne pospeševati uresničevanje pravice narodov do samoodločbe in spoštovati to pravico v skladu z določbami Ustanovne listine Združenih narodov.

II. DEL

2. člen

1. Vsaka država pogodbenica tega Pakta se zavezuje, da bo sama ter z mednarodno pomočjo in sodelovanjem, zlasti na ekonomskem in tehničnem področju, v največji mogoči meri izkoristila vire, s katerimi razpolaga in z vsemi ustreznimi sredstvi, vštrevši zlasti zakonodajne ukrepe, skrbela, da bi bilo postopoma doseženo polno uresničenje pravic, ki so priznane v tem Paktu.

2. Države pogodbenice tega Pakta prevzemajo jamstvo, da bodo v njem razglašene pravice lahko uveljavljane brez kakršnekoli diskriminacije, temelječe na rasi, barvi, spolu, jeziku, veri, političnem ali drugem prepričanju, narodnem ali socialnem poreklu, premoženju, rojstvu ali kaki drugi okoliščini.

3. Z ustreznim upoštevanjem človekovih pravic in svojega narodnega gospodarstva lahko države v razvoju določijo, v kolikšni meri bodo ljudem, ki niso njihovi državljani, jamčile v tem Paktu priznane ekonomske pravice.

3. člen

Države pogodbenice tega Pakta se zavezujejo, da bodo moškim in ženskam zagotovile enakopravno uživanje vseh ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic, ki so našteje v tem Paktu.

4. člen

Države pogodbenice tega Pakta priznavajo, da sme država omejiti uživanje pravic, ki jih zagotavlja v tem Paktu, samo z zakonom, in le v tolikšni meri, kolikor je to v skladu z naravo teh pravic, in le zato, da izboljša splošno blaginjo v demokratični družbi.

5. člen

1. Nobene določbe tega Pakta ni mogoče razlagati tako, kot da bi dajala kaki državi, skupini ali posamezniku kakršnokoli pravico delati ali storiti karkoli, kar bi imelo namen izpodkopati v tem Paktu priznane pravice in svoboščine ali jih bolj omejiti, kot je to predvideno v njem.

2. Nobena omejitev ali razveljavitev katerihkoli temeljnih človekovih pravic, ki so v posamezni državi priznane ali v veljavi po zakonih, konvencijah, predpisih ali običajih, ne bo dovoljena z izgovorom, češ da jih ta Pakt ne priznava, ali da jih priznava v manjši meri.

III. DEL

6. člen

1. Države pogodbenice tega Pakta priznavajo pravico do dela, ki obsega pravico do možnosti zaslužka s svobodno izbranim ali sprejetim delom, in jo z ustreznimi ukrepi varujejo.

2. Med ukrepe, s katerimi bi morala sleherna država stranka tega Pakta poskrbeti, da bi bila ta pravica vseskozi uresničena, spadajo tehnično in poklicno usmerjanje in izobraževanje ter programi, politika in metode za doseganje stalnega ekonomskega, socialnega in kulturnega razvoja ter polne in produktivne zaposlenosti v razmerah, ki jamčijo človeku uživanje temeljnih političnih in ekonomskih svoboščin.

7. člen

Države pogodbenice tega Pakta priznavajo vsakomur pravico do pravičnih in ugodnih delovnih pogojev, ki zlasti zagotavljajo:

- a) nagrado, s katero sta vsem delavcem zagotovljena vsaj:
 - i) pravičen zaslužek in enako plačilo za delo enake vrednosti brez kakršnegakoli razločka; zlasti mora biti ženskam zajamčeno, da njihovi delovni pogoji niso težji od pogojev, ki so jih deležni moški in da prejemajo za enako delo enako plačilo kot moški;
 - ii) človeka vredno življenje zanje in za njihove družine v skladu z določbami tega Pakta;
- b) zdrave in varne delovne pogoje;
- c) za vse enako možnost napredovanja pri delu v ustrezno višjo kategorijo, upoštevajoč pri tem le delovno dobo in sposobnosti;
- d) počitek, prosti čas, ustrezno omejitev delovnega časa in periodičen plačan dopust ter nadomestilo za praznične dni.

8. člen

1. Države pogodbenice tega Pakta se zavezujejo, da bodo zagotovile:

- a) vsakomur pravico, da skupaj z drugimi ustanavlja sindikate in se po svoji izbiri vanje včlani, za zaščito in pospeševanje svojih ekonomskih in socialnih interesov, z edinim pogojem, da mora pravila določiti prizadeta organizacija. Glede uveljavljanja te pravice so dopustne le tiste omejitve, ki jih določa zakon in pomenijo v demokratični družbi ukrepe, ki so v interesu nacionalne varnosti ali javnega reda ali pa so potrebne za zaščito pravic in svoboščin drugih;
- b) sindikatom pravico ustanavljati združenja in nacionalne zveze, ter pravico ustanavljati mednarodne sindikalne organizacije, ali se vanje včlaniti;
- c) sindikatom pravico, da svobodno delujejo, brez druge omejitve, razen tistih, ki jih določa zakon in so potrebne v demokratični družbi v interesu nacionalne varnosti ali javnega reda ali za zaščito pravic in svoboščin drugih;
- d) pravico do stavke, ki se izvaja po zakonih posamezne države.

2. Ta člen ne predstavlja ovire zakonskim omejitvam o izvajanju teh pravic, ko gre za pripadnike oboroženih sil ali policije ali uslužbence v državni upravi.

3. Nobena določba tega člena ne daje državam pogodbenicam Konvencije št. 87 o sindikalnih svoboščinah in varstvu sindikalnih pravic, ki jo je leta 1948 sprejela Mednarodna organizacija dela, pravice, da bi smele sprejeti take zakonodajne ukrepe ali izvrševati zakon tako, da bi bila prizadeta jamstva, določena v tej Konvenciji.

9. člen

Države pogodbenice tega Pakta priznavajo vsakomur pravico do socialne varnosti, všteti tudi socialno zavarovanje.

10. člen

Države pogodbenice tega Pakta priznavajo:

1. da mora biti družina, ki je naravni in temeljni sestavni del družbe, deležna čim širšega varstva in pomoči, zlasti pri njeni ustanovitvi in dokler je odgovorna za preživljanje in vzgojo otrok, za katere skrbi. V sklenitev zakonske zveze morata bodoča zakonca svobodno privoliti;
2. da morajo biti matere primeren čas pred rojstvom in po rojstvu otroka deležne posebnega varstva. Zaposlenim materam mora biti v tem času zagotovljen plačan dopust ali dopust z ustreznimi prejemki iz socialnega zavarovanja;
3. da so za varstvo in pomoč otrokom in mladini potrebni posebni ukrepi brez kakršnekoli diskriminacije iz rodbinskih ali drugih razlogov. Otroci in mladina morajo biti zaščiteni pred ekonomskim in socialnim izkoriščanjem. Zaposlovanje otrok pri delih, ki škodijo njihovi morali ali zdravju ali so življenjsko nevarna, ali ki bi lahko zavirala njihov normalni razvoj, naj bo obravnavano kot kaznivo dejanje. Prav tako morajo države določiti starostno mejo, pod katero je plačano delo otroške delovne sile po zakonu prepovedano in kaznivo.

11. člen

1. Države pogodbenice tega Pakta priznavajo vsakomur pravico do življenjskega standarda, ki zadostuje zanj samega in za njegovo družino, všteti ustrežno hrano, obleko in stanovanje in pravico do stalnega izboljševanja njegovih življenjskih razmer. Z ustreznimi ukrepi bodo zagotovile uresničevanje te pravice in priznavajo v ta namen bistven pomen svobodno izbranega mednarodnega sodelovanja.

2. Države pogodbenice tega Pakta, ki priznavajo vsakomur temeljno pravico do varstva pred lakoto, bodo posamič ali v mednarodnem sodelovanju sprejele potrebne ukrepe, všteti sem tudi konkretne programe:

- a) za izboljšanje metod proizvodnje, shranjevanja in distribucije živil s popolnim izkoriščanjem tehničnih in znanstvenih znanj, s širjenjem znanja o zdravi prehrani ter z

razvijanjem ali reformo agrarnih sistemov, tako da bi zagotovile kar najučinkovitejši razvoj in uporabo naravnih bogastev;

b) za pravično delitev svetovnih živilskih rezerv glede na potrebe, upošteva pri tem probleme tako držav, ki živila uvažajo, kot tudi držav, ki jih izvažajo.

12. člen

1. Države pogodbenice tega Pakta priznavajo vsakomur pravico do najvišjega dosegljivega standarda fizičnega in mentalnega zdravja.

2. Ukrepi, s katerimi si države članice tega Pakta prizadevajo za polno uresničitev te pravice, morajo obsegati tudi tiste, ki so potrebni:

a) za zmanjšanje števila mrtvorojenih in umrljivosti otrok ter za zagotovitev zdravega razvoja otrok;

b) za izboljšanje vseh oblik higiene okolja in industrijske higiene;

c) za preprečevanje in zdravljenje epidemičnih, endemičnih, poklicnih in drugih bolezni in nadzor nad njimi;

d) za ustvarjanje razmer, v katerih bi bila vsem zagotovljena pomoč zdravstvene službe v primeru bolezni.

13. člen

1. Države pogodbenice tega Pakta priznavajo vsakomur pravico do izobraževanja. Strinjajo se, da mora imeti izobraževanje za cilj poln razvoj človekove osebnosti in dostojanstva in da mora krepiti spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Poleg tega so si edine v tem, da mora izobraževanje vsakomur omogočiti koristno vlogo v svobodni družbi, pospeševati razumevanje, strpnost in prijateljstvo med vsemi narodi in vsemi rasnimi, etničnimi ali verskimi skupinami in spodbujati razvoj dejavnosti Združenih narodov za ohranitev miru.

2. Z namenom doseči polno uresničitev te pravice, države pogodbenice tega Pakta priznavajo:

a) da mora biti osnovno šolanje obvezno in vsem brezplačno dostopno;

b) da mora postati srednje izobraževanje v svojih različnih oblikah, vključno s tehničnim in poklicnim izobraževanjem, splošno dostopno s pomočjo ustreznih ukrepov, zlasti s postopnim uvajanjem brezplačnega šolanja;

c) da mora postati višje šolanje z ustreznimi sredstvi, zlasti s postopnim uvajanjem brezplačnega šolanja, vsem enako dostopno in odvisno od sposobnosti posameznika;

d) da je treba osnovno izobraževanje za tiste, ki sploh niso bili deležni osnovnega šolanja ali pa ga niso zaključili, spodbujati ali ga čimbolj okrepiti;

e) da si je treba aktivno prizadevati za razvoj šolskega omrežja vseh stopenj, vzpostaviti ustrezen sistem štipendij in nenehno izboljševati materialne pogoje učnega osebja.

3. Države pogodbenice tega Pakta sprejmejo obveznost, da bodo spoštovale pravico staršev oziroma zakonitih skrbnikov, da izberejo za svoje otroke tudi take šole, ki jih niso ustanovile javne oblasti, če te šole ustrezajo takim minimalnim standardom izobraževanja, ki jih določi ali predpiše država, in pravico staršev, da zagotovijo svojim otrokom versko in moralno vzgojo v skladu z njihovim lastnim prepričanjem.

4. Nobene določbe iz tega člena ni dovoljeno razlagati tako, kot da bi posameznikom ali pravnim osebam kratila pravico do ustanavljanja in upravljanja šol; pogoj je le, da so spoštovana načela iz 1. odstavka tega člena in da je izobrazba, ki jo dajejo take šole, v skladu z minimalnimi normami, ki jih lahko predpiše država.

14. člen

Vsaka država pogodbenica tega Pakta, ki na ozemlju svoje metropole, ko je postala članica, še ni mogla zagotoviti na ozemlju svoje metropole ali na ozemlju pod njeno pristojnostjo obveznega in brezplačnega osnovnega šolanja, se zavezuje, da bo v dveh letih izdelala in sprejela izčrpen načrt ukrepov, potrebnih za to, da v primernem, v načrtu določenem številu let popolnoma uveljavi načelo obveznega in brezplačnega osnovnega šolanja za vse.

15. člen

1. Države pogodbenice tega Pakta priznavajo vsakomur pravico:

- a) udeleževati se kulturnega življenja;
- b) uživati dosežke znanstvenega napredka in njegove rezultate;
- c) uživati varstvo moralnih in materialnih koristi, ki izhajajo iz kateregakoli znanstvenega, književnega ali umetniškega dela, katerega avtor je.

2. Ukrepi, s katerimi države pogodbenice tega Pakta zagotavljajo polno uresničevanje te pravice, morajo obsegati ukrepe, ki so potrebni za ohranitev, razvoj in širjenje znanosti in kulture.

3. Države pogodbenice tega Pakta se zavezujejo, da bodo spoštovale svobodo, ki je nujna za znanstveno raziskovanje in ustvarjalno dejavnost.

4. Države pogodbenice tega Pakta priznavajo koristi, ki jih prinašata krepitev in razvoj mednarodnega sodelovanja in mednarodnih stikov na področju znanosti in kulture.

IV. DEL

16. člen

1. Države pogodbenice tega Pakta se zavezujejo, da bodo po določbah tega njegovega dela poročale o svojih ukrepih za zagotovitev spoštovanja v Paktu priznanih pravic in o napredku, ki so ga pri tem dosegle.

2.

- a) Vsa poročila pošiljajo države pogodbenice generalnemu sekretarju Združenih narodov, ta pa pošilja v skladu s tem Paktom njihove kopije v obravnavo Ekonomskemu in socialnemu svetu.
- b) Če se ta poročila ali deli poročil držav pogodbenic tega Pakta, ki so hkrati tudi članice specializiranih agencij, nanašajo na vprašanja, ki so po zakonodajnih aktih teh agencij v zvezi z

njihovo pristojnostjo, pošlje generalni sekretar Združenih narodov kopijo takih poročil tudi omenjenim specializiranim agencijam.

17. člen

1. Države pogodbenice tega Pakta pošiljajo svoja poročila v etapah po programu, ki ga izdela Ekonomski in socialni svet v enem letu od uveljavitve tega Pakta; ta program izdela Svet po posvetovanju z državami pogodbenicami in prizadetimi specializiranimi agencijami.

2. V svojih poročilih lahko navedejo te države faktorje in težave, ki jih ovirajo, da ne morejo popolnoma izpolniti svojih v tem Paktu predvidenih obveznosti.

3. Če je država pogodbenica tega Pakta o takem vprašanju že obvestila Združene narode ali katero od specializiranih agencij, ji obvestila ni treba razmnoževati, temveč zadostuje, da se nanj sklicuje.

18. člen

Na podlagi odgovornosti, ki jih ima po Ustanovni listini Združenih narodov glede človekovih pravic in temeljnih svoboščin, lahko sklene Ekonomski in socialni svet s specializiranimi agencijami sporazume, da le-te poročajo o napredku, doseženem glede spoštovanja določb tega Pakta, ki spada v okvir njihove dejavnosti. Ta poročila lahko obsegajo podatke o sklepih in priporočilih, ki so jih sprejeli pristojni organi specializiranih agencij za izvajanje teh ukrepov.

19. člen

Ekonomski in socialni svet lahko posreduje Komisiji Združenih narodov za človekove pravice v proučitev in za pridobitev splošnih priporočil, oz. zaradi informiranja, poročila, ki zadevajo človekove pravice in ki so jih predložile države, v skladu s 16. in 17. členom, in tista poročila, ki zadevajo človekove pravice in ki so jih predložile specializirane agencije v skladu z 18. členom.

20. člen

Države pogodbenice tega Pakta in prizadete specializirane agencije lahko podajo svoje pripombe k vsakemu splošnemu priporočilu, ki ga da Ekonomski in socialni svet v skladu z 19. členom tega Pakta, in k vsaki opombi splošnega priporočila v poročilu Komisije za človekove pravice ali v kakšnem drugem v njem omenjenem dokumentu.

21. člen

Ekonomski in socialni svet lahko daje od časa do časa Generalni skupščini Združenih narodov poročila, ki vsebujejo priporočila splošnega značaja, in pregled obvestil, ki jih je dobil od držav strank tega Pakta in od specializiranih agencij o tem, kaj so ukrenile za zagotovitev splošnega spoštovanja v tem Paktu priznanih pravic in kakšen napredek so pri tem dosegle.

22. člen

Ekonomski in socialni svet lahko opozori druge organe Združenih narodov, njihove pomožne organe in prizadete specializirane agencije, ki se ukvarjajo s tehnično pomočjo, na vsako vprašanje, načeto v poročilih, ki so omenjena v tem delu Pakta, če jim utegne to pomagati, da se vsak v svoji pristojnosti izjavi o umestnosti mednarodnih ukrepov, ki naj bi pripomogli k resničnemu in postopnemu izvajanju tega Pakta.

23. člen

Države pogodbenice tega Pakta so si edine, da naj ukrepi mednarodnega značaja, s katerimi naj bi bilo zagotovljeno uresničevanje v tem Paktu priznanih pravic, vključujejo sklepanje konvencij, sprejemanje priporočil, dajanje tehnične pomoči in organiziranje regionalnih in tehničnih sestankov za posvetovanja in proučevanja, organiziranih v sodelovanju z zainteresiranimi vladami.

24. člen

Nobene določbe tega Pakta ni dovoljeno razlagati tako, da bi bile z njo prizadete določbe Ustanovne listine Združenih narodov in statotov specializiranih agencij, v katerih so določene odgovornosti raznih organov Združenih narodov in specializiranih agencij glede vprašanj, ki jih obravnava ta Pakt.

25. člen

Nobene določbe tega Pakta ni mogoče razlagati tako, da bi bila s tem prizadeta vsem narodom lastna pravica, da uživajo in popolnoma svobodno uporabljajo svoja naravna bogastva in vire.

V. DEL

26. člen

1. Ta Pakt je odprt za podpis vsaki članici Združenih narodov in članici katerekoli njihove specializirane agencije, vsaki državi pogodbenici Statuta Meddržavnega sodišča ter vsaki drugi državi, ki jo Generalna skupščina Združenih narodov povabi, naj postane pogodbenica tega Pakta.
2. Ta Pakt mora biti ratificiran. Ratifikacijske listine se deponirajo pri generalnem sekretarju Združenih narodov.
3. Ta Pakt je odprt za pristop vsaki državi, ki je omenjena v 1. odstavku tega člena.
4. Država pristopi k Paktu tako, da deponira pristopne listine pri generalnem sekretarju Združenih narodov.
5. Generalni sekretar Združenih narodov obvesti vse države, ki so ta Pakt podpisale ali pristopile k njemu, o deponiranju sleherne listine o ratifikaciji ali pristopu.

27. člen

1. Ta Pakt začne veljati tri mesece po dnevu, ko prejme generalni sekretar Združenih narodov petintrideseto ratifikacijsko ali pristopno listino.

2. Za vsako državo, ki ratificira ta Pakt ali pristopi k njemu po deponiranju petintridesete ratifikacijske ali pristopne listine, začne ta Pakt veljati tri mesece po deponiranju njene ratifikacijske ali pristopne listine.

28. člen

Določbe tega Pakta veljajo brez kakršnekoli omejitve in izjeme za vse sestavne enote federativnih držav.

29. člen

1. Vsaka država pogodbenica tega Pakta lahko predlaga amandma in ga izroči generalnemu sekretarju Združenih narodov. Generalni sekretar pošlje nato vsak predlagani amandma državam pogodbenicam tega Pakta in jih zaprosi, naj izjavijo, ali želijo sklic konference držav pogodbenic, ki naj bi razpravljala in glasovala o predlogih. Če se izjavi za tak sklic najmanj tretjina držav strank, skliče generalni sekretar konferenco pod okriljem Združenih narodov. Vsak amandma, ki je sprejet z večino glasov držav, ki so bile na konferenci navzoče in so glasovale, je treba predložiti v odobritev Generalni skupščini Združenih narodov.

2. Amandmaji začnejo veljati, ko jih odobri Generalna skupščina Združenih narodov in sprejmeta po svojih ustavnih postopkih dve tretjini držav pogodbenic tega Pakta.

3. Ko začnejo veljati, so amandmaji obvezni za države pogodbenice, ki so jih sprejele; druge države pogodbenice pa ostanejo zavezane z določbami tega Pakta, kot tudi z vsakim prejšnjim amandmajem, ki so ga sprejele.

30. člen

Ne glede na sporočila iz 5. odstavka 26. člena tega Pakta obvesti generalni sekretar Združenih narodov vse države iz 1. odstavka omenjenega člena:

- a) o podpisih, ratifikacijah in pristopih v skladu s 26. členom;
- b) o datumu uveljavitve tega Pakta v skladu s 27. členom in datumu uveljavitve kateregakoli amandmaja v skladu z 29. členom.

31. člen

1. Ta Pakt je v angleškem, francoskem, kitajskem, ruskem in španskem besedilu, ki so enako avtentična, deponiran v arhivu Združenih narodov.

2. Generalni sekretar Združenih narodov pošlje vsem v 26. členu tega Pakta navedenim državam njegovo overjeno kopijo.